

TOMASZ PUDŁOCKI, *Edward Leszczyński – bard Młodej Polski*, „Nasz Przemysł” 2019 nr 2 s. 41, portret

Był jednym z głównych twórców Młodej Polski, który na początku XX w. należał do ścisłej Bohemy artystycznej Krakowa. Szkoda, że współtwórca najslynniejszego polskiego kabaretu *Zielony Balonik* w swoim rodzinnym mieście jest niemal zupełnie zapomniany.

Edward Władysław Leszczyński urodził się 5 VI 1880 r. w Przemysłu jako syn Cypriana Edwarda i Amelii z Pilińskich. Uczęszczał do I Gimnazjum w Przemysłu w latach 1890/91–1897/98, zawsze należąc do jednych z najlepszych uczniów w klasie; maturę również zdał z odznaczeniem, po czym studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (1898/99–1901/02). Już w tym czasie zwrócił na siebie uwagę tomem *Poezje* (1901). Debiutował jednak wierszem *Aniele śmierci* (1898) na łamach czasopisma „Młodość”, po czym drukował w „Chimerze”, „Czasie”, „Głosie Narodu”, „Kraju”, „Krytyce”, „Maskach”, „Miesięczniku Literackim i Artystycznym”, „Museionie” i in. Z poezji rozproszonych po różnych pismach złożyły się kolejne tomy: *Cupio dissolvi* (1903) oraz *Płomień ofiarny* (1907). W trakcie studiów wielokrotnie bywał w rodzinnym mieście. Wiadomo, że 7 V 1901 r. w ramach przemyskiej Czytelni Naukowej miał wykład *O Królu Duchu Słowackiego*. Jak pisano: „Osoba młodego poety, którego niedawno ogłoszone poezje zwróciły uwagę głębokim nastrojem i polotem myśli, budzi powszechną ciekawość i zainteresowanie”.

W Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskał 20 VII 1905 r. doktorat z filozofii na podstawie zdanych egzaminów i wysoko ocenionej rozprawy *Początki monizmu w Indiach*, napisanej pod opieką prof. Emila Godlewskiego. Pomimo zachęt i doktoratu nie wydał jej drukiem, choć jego praca doskonale wpisywała się w ówczesne ogromne zainteresowanie kulturą i religią Indii. W tym czasie bardziej niż działalność naukowa pochłaniała go poezja i nocne życie Krakowa. Spokrewniony przez żonę z Tadeuszem Boyem-Żeleńskim był jednym z najważniejszych współautorów kabaretu *Zielony Balonik* (obok Jana Augusta Kisielewskiego, Boya, Adolfa Nowaczyńskiego, Leona Schillera, Juliusza Osterwy czy Stanisława Sierosławskiego). Piosenki swego autorstwa tam śpiewane wydał w *Kabarecie szalonym* (1908). Próbował swoich sił w dramacie (będąc pod silnym wpływem Wyspiańskiego). Wydał *Jolantę* (1904) oraz *Atlantyde* (1909) – jednak najbardziej podobało się jego bezpretensjonalne widowisko *Konik Zwierzyniecki* (1910), czy aktualne wstawki do „Betlejem polskiego” Lucjana Rydla, grane z powodzeniem przez wiele lat.

Leszczyński był aktywny nie tylko jako poeta, autor piosenek i dramaturg teatru im. Słowackiego (na rok został pozyskany do współpracy przez dyrektora Teofila Trzczyńskiego). Wybijał się też jako krytyk literacki (*Symbolika mowy w świetle bergsonizmu*, „Museion” 1913, czy studia o dramatach K.H. Rostworowskiego ogłaszane w „Museionie” 1913 i w „Czasie” 1920). Ze szkiców ogłaszanych w „Museionie” powstała książka *Harmonia słowa* (1912), będącą późną próbą sformułowania podstaw estetyki poetyckiej.

Już przed I wojną światową jego kolejne tomy poezji spotykały się z chłodnym przyjęciem krytyki z powodu znacznej zmiany gustów literackich i przez to anachronizmu jego poetyckiej wypowiedzi (*Wiosenne niebo* – 1910; *Ballady i pieśni* – 1916, czy pośmiertnie wydany tom *Radość samotna* – 1923). W 1917 r. został powołany do służby wojskowej. Za radą swego szwagra, bądź co bądź nie tylko tłumacza i poety-satyryka, ale lekarza – T. Boya-Żeleńskiego, udało się go umieścić w szpitalu w Przemyślu, gdzie Leszczyński symulował chorobę za wiedzą i z poparciem lekarza naczelnego. Szpital uzyskał w ten sposób roczną produkcję ziemniaków z jednej z jego wsi, a Leszczyński mógł korzystać przez kilka miesięcy z kulturalnego życia w Przemyślu.

Pod koniec życia Leszczyński zajmował się przekładami z literatury romańskich. Dla teatru im. Słowackiego przetłumaczył M. Cervantesa *Teatr cudowności* oraz *Zwiastowanie* P. Claudela. W rękopisie pozostały przekłady z A. Musseta.

Leszczyński 18 I 1910 r. poślubił w Krakowie słynną muzę młodopolan, Elizę Pareńską – córkę miejscowego lekarza i profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego Stanisława oraz Elizy, uwiecznioną na portretach przez Stanisława Wyspiańskiego. Jej matka prowadziła znany krakowski salon, w którym bywali artyści. Para doczekała się syna Witolda (ur. 1912). Niestety, żona już w okresie nastoletnim przeszła załamanie nerwowe, które leczyła alkoholem i morfiną, co odbijało się na jakości życia małżeńskiego. Ostatecznie popełniła samobójstwo 3 IV 1923 r. i pochowana została na Cmentarzu Rakowickim obok męża. Sam Leszczyński zmarł 26 IX 1921 r. w Kra-

kanie na raka piersi i gardła i został pochowany w grobowcu Pareńskich. Stanisław Maykowski zapamiętał go jako kochanego niedołęgę. Pięknie o nim napisał za to Adam Grzymała-Siedlecki, „że jest to człowiek nie z tego świata, że rzeczywistość jest dlań pobocznym szczegółem istnienia”.